

AZ ÚJSÁGÍRÁS JÖVŐJE

Igyekeztem – amennyire csak lehetett – felkészülni erre a mai előadásra és nagy öröömre, találtam is egy kiadványt „A média jövője” címmel. Szó esik ebben sok mindenről, a médiatörvénytől a reklámokig, általában a jogi környezettől a konvergenciaelméletig. Még leginkább a *Népszabadság* korábbi washingtoni tudósítója, *Miklós Gábor* próbál a jövőre utaló tanulságokat levonni A helyi média és az Internet Amerikában című írásában. Kicsit elfeledkezve arról, hogy a „helyi” az egészen mást jelent egy kontinensnyi földrészén, mint mondjuk mifelénk a „vidék”.

Sok hasznos tanácsot, ötletet azért sem várhattam ettől a könyvtől, mert 1999-ben adták ki, és mint most majd bizonyítani próbálok: 6 év túl sok ahhoz, hogy valaki pontos körvonalait ismerje fel a jövőnek. Ma már azt is tudom, hogy ez nem véletlen gyengeség, hanem a káoszelmélet „folyománya”, ha szabad ezzel a szóval élnem. Ennek az egyik igen fontos megállapítása, hogy minden párhuzamosságban, minden, látszólag teljesen azonos osztódásban is, vannak szinte észrevétlen eltérések, amelyek hosszú távon kiszámíthatatlan következményekkel járnak. Ezért használhatatlan a jövőkutatásnak minden, a jelen trendjeinek meghosszabításán alapuló elképzelése. Példaként elég talán *Neumann János* első, teremmetű számítógépére gondolni, jó hatvan évvel ezelőtt, amikor nem akadt ember a földön, aki meg tudta volna jósolni, hogy ez az „apróság” fél évszázad múlva információrobbanásához vezet.

Az első megállapításom tehát az, hogy amiként a világban – a politikában, a gazdaságban, a technikában –, sem lehet hosszú távra előre jelezni, ugyanez a helyzet a médiával, s benne az újságírással. Legfeljebb öt esztendő változásai prognosztizálhatóak, inkább kevesebb, mint több valószínűséggel, és talán tíz év távlati látszanak még előre, igen homályos foltokban.

A második megállapításom, szemben éppen a média egyes munkásainak feltételezésével, nem hiszem, hogy kihalnak a szerkesztőségek. Vannak, akik azért gondolnak erre, mert már ma is vannak olyan online újságok, ahol a munkatársak a földgolyó legkülönbözőbb helyein élnek és dolgoznak – mellesleg korábban is voltak ilyenek, csak akkor még telefonon küldték az anyagokat -, és azért sem kell szerkesztőség, mert minden fogyasztó maga keresi meg az interneten a számára szükséges információkat. Ezzel szemben én úgy gondolom, hogy a személyes jelenlét és kontaktus – lehet, hogy a mainál ritkábban – olyan elemi igény, amiről nem fog, nem tud leszokni az

emberiség. A közvetlen kommunikációnak olyan előnyei vannak, amelyek soha nem pótolhatóak teljesen távértekezletekkel és hasonlóakkal.

Ami a válogatást illeti, az újságíró ma is válogat, persze nem csak úgy vaktában, hanem azokat – a rendszerint – szerkesztett hírforrásokat keresi meg, amelyek számára fontosak. Vélhetően sokan már ma is, s a jövőben majd így járnak el – szakmai kérdésekben. Ezért nagyon megnő a szak-online újságok szerepe. Magánemberként pedig úgyszintén azokat a forrásokat keresi, amelyek számára a legfontosabb, legérdekesebb – összegyűjtött és szerkesztett információkat – szolgáltatják. Nem félek tehát attól, hogy a következő öt, de akár tíz évben feleslegesek lesznek a szerkesztőségek. (Szeretnék figyelmeztetni arra, hogy ismert amerikai filmmogulok mekkorát buktak anyagilag is, amikor azt hitték, hogy majd a nézők által összebarkácsolt műveké lesz a jövő.)

A harmadik megállapításom, s ez ismét talán a távolabbi, tíz éves határidőre érvényes, a minőségi lapok jövője. Sokan azt hiszik, ez a fajta sajtó – különösen nyomtatásban – hamarosan kimúlik. (Ha tíz év múlva a technika produkálni tud a papírhoz hasonlóan funkcionáló, változatos méretű képernyőt, akkor ez igaz lehet, de akkor meg nincs jelentősége az információ „kiszerezésének”.) Én azonban azt hiszem, hogy ez a távolabbi jövő éppen a nyomtatott bulvárlapokat rostálja meg. A képernyőn, akár fél órával az esemény után – még hozzá mozgóképes – összeállítást láthatok a focista *Beckham* és *Viktória* nevű felesége esetleges válásáról, míg ez nyomtatásban leghamarabb 6–8, de inkább 12, vagy 24 óra késéssel hozható nyilvánosságra. Annak viszont már ma vannak nyomai, hogy a bulvár a képernyőn és a papíron kiegészíti egymást.

Végül a bulvár és a sajtóerkölcs viszonyáról. A kíváncsiság létfontosságú mindannyiunk számára, e nélkül nem járnánk a Holdon, vagy nem találtuk volna meg a gyermekbénulás ellenszerét. *Bodor Pál* egyenesen a „kíváncsiság mesterségének” nevezi az újságírást. Igaz *Ady* még a „Szentlélek lovagjainak” tartotta kollégáit. Azt hiszem mind a kettő kicsit kerekíti a valóságon, ami összetettebb. Az a kérdés: mire jogositja fel a sajtót a kíváncsiság? Van-e abban bármi közérdek, hogy bekukucskáljunk a Big Brother házban a lepedő alá, ahonnan csak egy papucsos nő lábmozgása jelzi, mi történik alatta. Vagy fontos-e tudnunk, hogy mi történt az amerikai elnök ovális irodájában orális sex ügyében?

Nem hiszek abban, hogy az ilyenfajta kíváncsiság teljesen visszaszorul, de abban igen, hogy korlátokat kap. A mérce itt a közvélekedés lehet, de éppen a média tágitgatja rohamtempóban a határokat. Valószínűleg mégis kialakulhat bizonyos fajta védekezés – akár törvénnyel -, megerősített határokkal. Ha helyesnek tartjuk, hogy a köz egészsége érdekében piros cédulát rakjanak a fertőző személy lakásának ajtajára, akkor miért nem elképzelhető

a szellemi fertőzés elleni védekezés? Amelynek azért már ma is vannak korlátai: például a pedofil képek, vagy szodómia – az állatokkal való üzekedés -, valamint a gyűlöletkeltés, a rasszizmus, és különböző országokban különböző képanyagok és szövegek megjelenítésének tilalma. Tudom, a tiltás – még a halálbüntetés – visszatartó ereje sem ad teljes biztonságot, mégis, egyszer érdemes végiggondolni, mi lenne, ha a gyilkosságot nem a leszigorúbban büntetnék. Az emberiség már csak így működik, és én hiszek a média – ésszerű – etikai korlátozásának eszményében, és ezt nem tartom a sajtószabadság megsértésének.

Örülnék, ha életkorom engedni, tíz év múlva, fejemre olvasnák: hol tévedtem.